



Posudok na dizertačnú prácu „**Partnery v podniku, domácnosti i živote** - *Konstrukce rolí a jejich rozdělování mezi pracovní a rodinnou sférou u spolupodnikajících partnerů v České republice a na Slovensku*, 243 strán + přílohy)

Autorka: **Mgr. Marie Pospíšilová**

Školiteľka: **PhDr. Alena Křížková, PhD.**

Ako som už uviedla vo svojom posudku k malej obhajobe, dizertačná práca Mgr. Marie Pospíšilovej predstavuje zaujímavý a obsiahly príspevok k sociológii rodu a utváraniu rodových rolí a to v špecifických podmienkach spolu podnikajúcich partnerov. Dizertačná práca aktuálne predložená k verejnej obhajobe, toto stanovisko iba potvrdzuje a v niekoľkých smeroch i ďalej posúva. Skúmaná problematika je v našich podmienkach nová, zatiaľ iba veľmi sporadicky výskumne reflektovaná a tak výber témy možno označiť za novátorský. Práca je mimoriadne rozsiahla (vyše 300 normostrán) a svojim rozsahom presahuje odporúčané štandardy.

Autorka svoju prácu oproti pôvodnej verzii čiastočne reštrukturalizovala a sprehľadnila. Možno konštatovať, že reflektovala takmer všetky pripomienky, ktoré boli k práci vznesené na malej obhajobe a ktoré sa týkali niektorých koncepčných a faktografických otázok. Oceňujem, že autorka v texte zjermnila alebo z neho odstránila niektoré kategorické a apriórne tvrdenia, ktoré neboli náležite teoreticky či empiricky ukotvené. Štruktúra práce je prehľadnejšia, čomu napomohlo aj zreteľné oddelenie teoretickej a výskumnej časti .

Prvé tri kapitoly práce sa venujú formulovaniu cieľa výskumu a teoretickému rámcovaniu skúmanej problematiky. Cieľ výskumu je v predloženej verzii explicitne definovaný a zdôvodnený. Celá tretia kapitola označená ako "Teoretické rámcovanie" podáva omnoho širší obraz ako uvádza jej názov. V tejto kapitole a podkapitolách autorka okrem teoretických konceptov uvádza a analyzuje aj rozsiahle výskumné zistenia, a dopĺňa ich aj mnohými kontextuálnymi a faktografickými konštatovaniami. Z tohto pohľadu by si kapitola možno zaslúžila iný, všeobecnejší názov alebo by ju bolo dobre rozdeliť do viacerých častí. Napriek tejto malej výhrade však táto kapitola poskytuje zaujímavý pohľad na utváranie rodových rolí nielen v súčasnosti ale čiastočne sa tu uplatňuje i historický rozmer. Tu mám konkrétne na mysli časti, keď autorka siahla po výsledkoch Mikrocenzu 1967.(str.62) Osobne mi to pripomenulo , že u nás existujú viaceré, veľmi zaujímavé empirické databázy, ktoré boli doteraz iba čiastočne využité a neodkryli naplno svoj skrytý potenciál. A určite nie som jediná, ktorá si myslí, že by malo význam sa k týmto zdrojom opätovne vrátiť a využiť ich vo svetle súčasných trendov a

zistení. Bol to práve Mikrocenzus, ktorý v minulosti predstavoval akúsi "vlajkovú" datovú bázu pre rôzne, predovšetkým sociologické analýzy. A podobne by sa dal spomenúť snáď i prvý medzinárodný komparatívny výskum z 80-tych rokov v rámci bývalého socialistického tábora, realizovaný aj v bývalom Československu, ktorý niesol názov "Veľkomestská rodina". Spomínaný výskum sa pomerne detailne venoval rodovej delbe rolí v rodine, navyiac i v medzigeneračnom pohľade. Parciálne poznatky z tohto výskumu sa až prekvapujúco dopĺňajú s poznatkami z neskorších výskumov, ktoré autorka uvádza vo svojej práci (napr. s.62,67,68)

Tretia kapitola prináša o.i. veľké množstvo informácií a údajov o nastavení inštitucionálneho prostredia, ktoré ovplyvňujú ako sféru podnikania tak i sféru rodiny. Toto prostredie sa autorka vždy snaží uvádzať v komparatívnom pohľade za Českú a za Slovenskú republiku. Niektoré informácie za Slovensko si však vyžadujú určité malé korekcie. Týka sa to napríklad odpočtu na dani na nezarábajúceho manželku či manželku, pre ktorý stačí ak je splnená jedna z troch podmienok a nie všetky tri (s.38) Autorka na str.60 vysvetľuje vyšší počet podnikajúcich na Slovensku tým, že podnikanie je často skôr cestou z nezamestnanosti ako kariérou voľbou. Do veľkej miery s tým treba súhlasiť, pretože na Slovensku sa v ostatných rokoch udomácnilo, že podnikanie resp. živnostenský list je často jedinou cestou ako získať platenú prácu. Nevieť do akej miery je situácia v Česku podobná, že zamestnávanie iba na živnosť sa na Slovensku stalo veľmi rozšíreným štandardom a cestou na získanie práce i u veľkých zamestnávateľov. Dôvody prečo je tomu tak spočívajú v ekonomickej výhodnosti pre zamestnávateľa (a samozrejme v nevýhodnosti pre takéhoto zamestnanca). Aj keď aktuálna situácia na trhu práce iná ako bola v ostatných rokoch a voľná pracovná sila sa stala veľmi žiadaná a nedostatková, tak analýzy ukazujú vyšší nárast živností v oblastiach s nedostatkom pracovných príležitostí. Aj keď nemáme relevantné údaje, je opodstatnené uvažovať o tom, do akej miery táto skutočnosť ovplyvňuje vyšší počet podnikateľov a podnikateľiek na Slovensku.

Z kontextu práce vyplynulo, že osobitne veľkú pozornosť autorka venovala problematike rodových rolí a starostlivosti o deti. Tu by som chcela upozorniť na nepresnosť, že poberateľmi rodičovského príspevku na Slovensku v r.2016 bolo iba 0,75% mužov zo všetkých poberateľov. V skutočnosti ich bolo viac ( 2,5% zo všetkých poberateľov<sup>1</sup>). Za dôležitejší však považujem vývoj v umiestňovaní detí do zariadení formálnej starostlivosti, a osobitne detí do troch rokov veku. Ruptúra, ktorá nastala v 90-tych rokoch v starostlivosti o deti do troch rokov, akoby doznievala s ešte väčšou silou. A tak najnovšie údaje Eurostatu z marca t.r., s ktorými ešte autorka nemohla pracovať, indikujú na Slovensku závažný klesajúci trend v podiele detí do troch rokov v zariadeniach až do tej miery, že je

---

<sup>1</sup> In: Správa o sociálnej situácii obyvateľstva v roku 2016

suverénne najnižší v rámci celej EU. Pre ilustráciu, v roku 2016 bolo na Slovensku iba pol percenta detí do troch rokov vo formálnej starostlivosti (1-30hodín), v Čechách v rovnakom období to bolo 4.7% detí.<sup>2</sup> Samozrejme, možno si hneď položiť otázku o spoľahlivosti údajov. Určite možno pripustiť nepresnosti v evidencii ale i údaje z najnovšieho Výskumu európskych hodnôt (EVS) z novembra 2017 naznačujú trend posilňovania tradičného modelu rozdelenia rolí na Slovensku v porovnaní s predchádzajúcimi kolami EVS.<sup>3</sup> Podobné konštatovanie uvádza aj autorka na s.229 v súvislosti s výskumom ISSP 2002 a 2003. Spomínaný vývoj by si v budúcnosti zaslúžil osobitnú pozornosť.

Ťažiskovú časť dizertačnej práce predstavujú kapitoly 4 – 6, ktoré sú venované vlastnému výskumu. Autorka veľmi precízne rozviedla metodológiu a postup práce v jednotlivých fázach výskumu. Oceňujem, že primeranú pozornosť venovala aj kontextuálnym súvislostiam, ktoré pri zvolenom kvalitatívnom výskume zohrávajú dôležitú úlohu. Sympaticky a s náležitou dávkou výskumníckej pokory vyznieva aj reflexia vlastnej role výskumníka/výskumníčky a reflexia limitov vlastného skúmania. Pozitívne hodnotím, ako autorka ukázala a zdôvodnila zdanlivú samozrejmosť rozdelenia rodových rolí a jej nadväznosť na sféru podnikania.

Záver:

Dizertačná práca Mgr.M.Pospíšilovej prináša množstvo nových poznatkov a to ako z hľadiska samotnej témy tak i z hľadiska jej spracovania. Autorke sa úspešne podarilo prepojiť sféru rodovej delby a sféru podnikania vo dvojici v našich podmienkach, čo predstavuje význačný prínos v oboch spomínaných oblastiach. Autorka preukázala hlbokú znalosť skúmanej témy a rovnako tiež širších tematických a metodologických súvislostí. Prácu odporúčam na publikovanie vo vhodnej forme, predtým však navrhujem zásadnejšiu revíziu textu a skrátenie najmä deskriptívnych výskumných častí, ktoré sú i pre zanieteneho záujemcu čitateľsky málo komfortné.

**V súlade s vyššie uvedeným navrhujem udeliť . Mgr.M.Pospíšilovej akademický titul “Philosophiae doctor”.**

PhDr.Magdalena Piscová, CSc.

Sociologický ústav SAV

V Bratislave 6.apríla 2018

---

<sup>2</sup> <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

<sup>3</sup> Konkrétne sa jednalo o nárast príklonu v otázke “Zamestnanie je dobrá vec ale väčšina žien aj tak chce mať svoju domácnosť a deti .”

